

L'esqueix de carn - Philippe Lançon

En aquesta secció només escric sobre llibres que trobo que val la pena llegir, però no tots m'atreuen amb la mateixa intensitat ni per les mateixes raons. *L'esqueix de carn* no només és més que recomanable, sinó que ho és per raons literàries, periodístiques, psicològiques, històriques, socials, culturals i potser me'n deixo alguna.

El 7 de gener de 2015, dos homes armats irrompen a la redacció del setmanari francès *Charlie Hebdo*. En pocs minuts maten dotze persones i en fereixen unes quantes més, entre elles Philippe Lançon. Dos anys i moltes operacions després, explica l'experiència en un llibre que ara ha aparegut en català, *L'esqueix de carn*, que no és un assaig sinó la descripció de la situació de l'autor, tant des del punt de vista físic com moral.

L'atac no arriba fins al cap de seixanta pàgines. El llibre comença la vigília, quan l'autor assisteix a la representació de *Nit de Reis*, de Shakespeare. Mentrestant, dona voltes a l'entrevista que ha de fer a Michel Houellebecq arran de la novel·la *Submissió*, una entrevista, com tants projectes, interrompuda per l'atac. És curiós com la vida s'organitza en forma de ficció, ja que l'atac s'esdevé el dia de reis, i *Submissió*, que fantasieja amb la idea d'una França islàmica, surt a la venda el mateix 7 de gener. Al matí d'aquest dia que marcarà Lançon per sempre, mentre sospesa la conveniència d'assistir a la reunió setmanal de *Charlie Hebdo* (no era de la plantilla, sinó que tan sols hi col·laborava), sent Houellebecq parlar a la ràdio.

En el tercer capítol, Lançon descriu com arriba a la reunió. Hi assistim amb ell, veiem els companys que seran abatuts poc després, les invectives que els caracteritzaven, aquell caràcter més militant que periodístic, aquell humor sense límits. L'esperit de la revista era, diu Lançon, "agafar la mirada o la fantasia més abjecta o més ridícula per capgirar-la, a través de l'absurd, en una gran riallada, i amb el pitjor mal gust possible." D'ençà que va publicar les caricatures de Mahoma, el 2006, *Charlie Hebdo* havia perdut moltes simpaties justament quan es guanyava l'odi dels islamistes. Dur la revista sota el braç al metro havia deixat d'estar de moda. Una nit de 2011 un còctel Molotov va impactar a les oficines, i els bombers van fer malbé els papers que se'n van salvar. En fi: aquell matí de 2015, pocs francesos volien ser Charlie: "La revista només tenia importància per a quatre fidels, per als islamistes i per a tota mena d'enemics més o menys civilitzats".

Les pàgines següents transmeten aquells minuts llarguíssims, i també l'arribada dels infermers i el suport dels supervivents. Després comença l'odissea hospitalària, que és el que centra el llibre: la incertesa, el dolor, el desànim, la tortura de les cures. I també les visites d'amics i familiars, els missatges rebuts, les visites oficials, els diàlegs amb el personal sanitari, les passejades amb els policies que el protegeixen i amb els pacients amb qui comparteix espai, tant a la Salpêtrière com a Les Invalides.

En l'atac, Philippe Lançon va rebre tres bales, una de les quals se li va emportar la mandíbula inferior, incloent-hi el llavi i tretze dents. A l'hospital no pot menjar ni parlar ("M'he fet trapenc"), i durant els primers mesos només es pot comunicar mitjançant una pissarra. Quan s'hagi recuperat, escriurà aquest llibre on parla d'ell mateix, del seu cos nou, de la persona en qui es converteix arran de l'atac.

Durant els 282 dies que està hospitalitzat, té molt de temps per pensar. No li interessa el que fan a la televisió, ni les notícies, ni tan sols la seva vida anterior. El 7 de gener de 2015 ha tornat a néixer. No té passat ni futur, viu fora del temps, o més aviat encara no ha sortit d'aquell dia fatídic, endut per "aquella ficció particular que és l'excés brutal de realitat".

Amb el temps s'habitua al seu nou reialme, on les converses amb el seu nou jo només són interrompudes per un cercle reduït de visites. De mica en mica, la rutina hospitalària li serveix per assumir (no pas per entendre) el que va succeir. "Atleta de cambra", suporta ferides, perfusions, drenatges, embenats, sondes gàstriques, el sinistre VAC i les peculiars cures de maxil·lar. Un pas endavant és extirpar-li el peronè per empeltar-li a la boca, i afegir-hi pell de la cama a tall de mentó (d'aquí prové el títol).

Quins són els seus consols en aquest tràngol? Doncs les cartes de Kafka a Milena, la *Recherche* de Proust (que llegeix molt a poc a poc, buscant sempre els mateixos passatges) i *La muntanya màgica* de Thomas Mann (literatura de balneari). De mica en mica, acaba limitant-se a Bach i Kafka: la música d'un li dona pau (se l'emporta al quiròfan), i la prosa de l'altre una "submissió irònica a l'angoixa".

Lançon ni acusa ni perdona. No nota cap sensació quan li notifiquen que els autors de l'atac han mort. No suporta ni els qui blasmen l'islam ni els que intenten comprendre ("imitadors de Dostoievski") els islamistes. Tampoc sent pròxims els assagistes, ja que "el món s'havia mogut molt més de pressa que els pensadors que pretenien explicar-lo". Ara més que mai, desconfia de l'opinió que no es basa en l'experiència. Una vegada ha entès que no pot escapar de l'infern, només pot aprendre a

conviure-hi. Set dies després de l'atac escriu un article per a *Libération*, més tard un altre per al *Charlie Hebdo*, també recollits en el llibre.

Voldríem destacar dos personatges dels molts que apareixen a *L'esqueix de carn*. Un és l'amiga que li porta una capsa de galetes amb fotografies d'una vida de la qual ell se sent desvinculat: després del 7 de gener, aquelles experiències anteriors corresponen a una altra persona. No pot tancar l'atac al *Charlie Hebdo* en un parèntesi, sinó que justament el parèntesi és més aviat la vida anterior. La millor manera que troba d'escapar de la seva condició és descrivint-la; en aquest punt suggereix una aproximació a l'escriptura extremament vàlida: "Escriure és la millor manera de sortir d'un mateix, encara que no parlis de cap altra cosa. Per això era inútil la separació entre ficció i no-ficció: tot era ficció, ja que tot era relat –tria dels fets, enquadrament de les escenes, escriptura, composició." I encara afegeix: "Ja no era el pacient que descrivia: era un home que revelava aquest pacient observant-lo i que narrava la seva història amb una benevolència i un plaer que esperava compartir."

L'altre personatge que volem recordar és Chloé, la cirurgiana que fa art, i també bricolatge, amb la seva cara: la dona que ell sempre veu des de baix, inclinada sobre ell, "com una deessa damunt del destí d'un mariner grec". La dona que va fascinar el president Hollande quan el va visitar. Un temps després, quan Lançon hi torna a parlar, Hollande es recorda de Chloé.

-I la seva cirurgiana, encara la veu?

Sí. I encara l'hauré de veure més.

-Que bé! És un home de sort!

Un dels passatges més amarats de l'humor desesperat de *Charlie Hebdo* arriba quan Lançon veu la pel·lícula *Relatos salvajes* (Damian Szifrion, 2014). Aquelles situacions plenes de violència poca-solta el fan riure, però no pot fer-ho perquè se li obriria la ferida de la mandíbula. Aquella situació el fa sentir protagonista d'un relat salvatge més, i a nosaltres, que com a lectors ens sentim jocosament esgarrifats, ens passa el mateix.

El traductor del llibre, Joan Casas, és un dels professionals amb més experiència del país. La prova és que quan l'autor cita *El temps retrobat*, Joan Casas recupera la traducció que en va fer ell mateix el 1986: una raó més per llegir aquest llibre que ens condueix, com Orfeu, a l'infern.